

Filosofia de l'educació en la formació inicial de mestres a la Universitat d'Andorra

ALEXANDRA MONNÉ

Universitat d'Andorra
amonne@uda.ad

1/ Introducció

Des de l'antiguitat, l'educació ha estat una eina molt potent que ha permès transformar la realitat social en el sentit de millorar-la. Els nostres temps no s'escapen tampoc d'aquesta comesa. Ens servim de diverses activitats per tal de compartir-la en diferents formats: docència, gestió, recerca, formació permanent... així com de diferents agents: escola, família, societat, principalment. L'educació permet portar a la persona o al grup a diferents plans i nivells, a partir d'aprenentatges que posen el seu centre d'interès en els coneixements, en els procediments o en les actituds de tal manera que dona lloc al desenvolupament d'una construcció compartida tant en l'àmbit individual com grupal, en què el treball en equip és essencial. Per aquesta construcció és essencial compartir de manera implícita i explícita una sèrie de valors com la constància, l'esforç, la planificació, el diàleg, el consens, els quals van evolucionant i madurant de manera progressiva i gradual.

L'educació comporta connotacions diferents segons l'àmbit al qual s'aplica. En l'àmbit de l'escola, en un ambient, on mestre i alumne interactuen, el canvi de concepció educativa en els nostres temps s'ha fet evident.

Es tracta d'una filosofia educativa que busca la comprensió, la significació, la utilitat, la competència, el desenvolupament global i integral. Aquest canvi de concepció filosòfica té en compte l'adaptació que la institució educativa ha de fer per adaptar-se a les necessitats reals a escala social i professional. Ja no es tracta de centrar-se en el producte sinó en el procés educatiu, en l'error com a font d'aprenentatge, en el guiatge i l'acompanyament, en el treball cooperatiu, en els coneixements previs i les experiències de la persona, en els seus interessos i motivacions, respectant els diferents estils i ritmes d'aprenentatge, oferint una ajuda individualitzada, un seguiment i una tutoria. Aquest canvi de paradigma comporta un vincle diferent entre els agents implicats en l'àmbit qualitatiu, menys jerarquitzat i més proper, que mostra com el procés d'ensenyança i aprenentatge és bidireccional. Educar engloba més àrees que la purament cognitiva en què els sentiments i les emocions tenen un valor destacat i principal per establir un clima de convivència que

busca resoldre els conflictes *glocals* d'una manera oberta, dialogant, crítica, constructiva i reflexiva des d'un pla d'igualtat i democràtic.

L'educació de l'avui cerca una nova manera d'estar i d'entendre la vida, prepara per als nostres temps, dona valor a la diversitat i a la heterogeneïtat destacant les capacitats i potencialitats individuals. És una educació que es basa en criteris d'observació, d'experimentació, d'activitat, de descoberta, d'exploració constant posant al centre la curiositat, la creativitat, la imaginació, el pensament divergent i el gust per aprendre per part de l'estudiant. L'educació d'avui en dia pretén donar recursos, compartir eines d'aprenentatge, ensenyar a aprendre a aprendre. És una educació socialitzadora, humanitzadora, que cerca l'altre per avançar en el coneixement compartit com una construcció conjunta i social per evolucionar com a individu i com a grup.

Gaudir aprenent, sense estrès, sense pressa, sense competir, deixant que l'estudiant descobreixi, dubti, revisi, s'equivoqui quan se li planteja el repte de resoldre interrogants en què hagi de cercar una resposta vàlida, de manera autònoma i lliure. La nova filosofia educativa s'orienta en la pregunta, la indagació, la interacció amb l'altre, en el diàleg, en el consens. En definitiva, el nou perfil de mestre que cerquem a la Universitat d'Andorra s'educa en aquesta nova concepció filosòfica, la qual pensem que és la més apta per avançar en la societat d'avui en dia.

2/ El Bàtxelor en Ciències de l'Educació: 11 anys al servei de l'educació

Actualment l'educació està vivint un moment de canvi en el marc del que s'anomena l'educació del segle XXI. Per satisfer les necessitats d'aquest model d'educació, l'escola s'ha d'adaptar a la nova realitat socioeducativa i assolir els reptes educatius que comporta. En aquest context, la figura del mestre esdevé cabdal per promoure aquest canvi i poder adaptar-se a les noves demandes del món educatiu. Concretament, cal centrar l'atenció en les competències dels mestres i la seva formació inicial per tal d'afrontar el procés d'innovació i de transformació i respondre al perfil del segle XXI.

Un dels reptes que hem assumit l'equip educatiu del Bàtxelor en Ciències de l'Educació de la Universitat d'Andorra durant aquests onze anys de formació ha estat la preparació de mestres amb un perfil competent, ajustat i adequat a les necessitats que presenta l'escola actual. Les competències han estat clau per formar mestres crítics, compromesos i capaços d'establir relacions tant personals com interpersonals amb la comunitat alhora de demostrar coneixement i domini instrumental. Què volem dir amb això? Quina ha estat fins ara i continuarà sent la nostra comesa? La nostra raó d'existir? La nostra funció com a models? Què volem dir quan parlem de competència crítica i de mestres crítics? Doncs ens referim a aquella capacitat que hem desenvolupat en els mestres per tal de dissenyar, avaluar i de presentar pro-

postes d'aprenentatge idònies i innovadores ajustades a les demandes de l'escola actual. A què ens referim quan parlem de comunitat? Quina comunitat? L'escolar, la universitària, la de l'aula, la de l'entorn social? Doncs, una mica de totes aquestes. En el nostre *Bàtxelor* fomentem aquesta relació entre la vida de l'aula, amb professionals tant interns com agents externs a l'escola amb la vida comunitària i de l'entorn social. Fomentem el treball cooperatiu i en equip, ja que el considerem una eina clau per transformar l'entorn, tant des del més local al més global.

Els professors, tant els fixos com els col·laboradors, hem acompanyat, tutoritzat, orientat i motivat els nostres estudiants, al mateix temps que els hem format i servit de model, perquè aquesta també és una de les competències que ells han de demostrar quan estan gestionant un grup d'alumnes en una aula.

Hem fomentat en ells la capacitat de diàleg, durant el temps que s'han format a la nostra universitat, com també hem insistit en la importància d'aquesta competència per establir uns bons lligams amb els seus alumnes, per empatitzar amb les famílies, companys de feina, professionals, equip directiu i altres agents que es consideren clau a l'hora d'educar en la seva vida professional. També hem fomentat la competència assertiva, la presa de decisions, el lideratge i l'escolta activa.

A banda d'aquestes habilitats i destreses, també hem desenvolupat i desenvolupem competències més de caire instrumental, totalment relacionades amb els continguts que un bon mestre i una bona mestra ha de dominar. Ens referim a la capacitat de saber aplicar i transferir els coneixements adquirits, al llarg dels tres anys de formació, a la capacitat de comunicació tant oral com escrita, i no només amb la llengua catalana sinó també amb la llengua anglesa i francesa. Per tant incentivem la competència plurilingüe i pluricultural, ja que a les aules ens trobem davant d'una realitat diversa a la qual cal saber atendre amb eficàcia. Al mateix temps, hem estimulat la capacitat d'utilitzar altres llenguatges, és a dir, diferents maneres d'expressar-se, com per exemple, en l'àmbit musical, matemàtic, artístic i/o corporal. Pensem que un mestre competent també ha de saber gestionar grups, ha de saber organitzar l'espai i el temps i tenir un control de la metodologia, a part d'actuar amb criteris psicopedagògics i sempre amb una mirada didàctica ha de desenvolupar competències per aprendre a aprendre.

Cal incidir que ens movem en una nova era digital, en què els infants neixen rodejats de noves tecnologies que de mica en mica van integrant en la seva forma de viure.

Cal que els mestres també siguin conscients d'aquest fet i siguin competents tant tecnològicament com digitalment, per tal d'anar en la línia d'alfabetitzar tecnològicament tant infants com compartint amb l'equip educatiu nous recursos que constantment van sorgint, creant i incorporant-los en els nous entorns d'aprenentatge.

Cal matisar també que a la nostra societat actual i, per tant, a la nostra escola actual, es treballa en xarxa, en equip, de manera cooperativa, col·laborant, i dirigint els esforços grupals per a la resolució d'una situació complexa, en què cadascú aporta el seu saber i el saber fer amb la consciència de pertànyer a un mateix grup, identificant-se com si el grup fos un. En aquesta modalitat de treball és imprescindible el treball interdisciplinari i l'ensenyar i aprendre per competències que responen a noves maneres d'integrar el coneixement, de manera que l'alumne formi estructures de coneixement interconnectades i no parcel·lades, amb significat per entendre i dominar el món que l'envolta. Aquesta manera d'aprendre fomenta la curiositat, així com l'habilitat científica i la capacitat de fer recerca i investigar.

No voldria oblidar tampoc la competència d'educació emocional, que mereix un espai prou important atesa també la varietat de circumstàncies a les que ens enfrontem a causa d'un canvi de valors més líquids en comparació amb els hàbits i rutines del segle passat. Així doncs, per tenir el mestre que necessitem avui en dia necessitem estimular a priori les competències personals psicosocials i descobrir i millorar les socioemocionals. Què volem dir amb aquestes paraules tan complexes? Doncs bé, ens referim a aquella capacitat que un mestre ha de tenir per tal d'adaptar-se i ser flexible a les situacions i a les necessitats que poden presentar els infants, les famílies, un claustre, com també a aquella capacitat d'aprenentatge permanent, ja que vivim en un món en constant canvi i evolució i on els recursos, les tècniques i els perfils canvien també constantment. Un bon mestre i una bona mestra han de saber reciclar-se al llarg de la seva carrera professional per estar en consonància al que les demandes socials esperen. També, pel que entenem des de la Universitat d'Andorra, dins l'imaginari i la representació que ens fem del nostre perfil de mestre ideal hem volgut treballar en els nostres estudiants la capacitat d'iniciativa, motivació, compromís ètic i implicació personal cap a la seva professió, cap a la seva comunitat, la societat en general, orientant la seva vocació vers la construcció d'un projecte personal propi amb sentit per a si mateix i que a la vegada fos motor de canvi i de transformació social.

El mestre que ens representem per al segle actual és un mestre amb capacitat d'autocrítica, amb inquietuds culturals, polítiques, socials, i per això a través de les diferents disciplines (llengua, matemàtiques, tecnologia, pedagogia, psicologia) hem incidit en tots aquests i altres aspectes per incrementar el domini general dels continguts, així com el seu coneixement neurocientífic i la seva formació humanista. Així doncs, pensem que hem assegurat una cultura general i una altra d'específica pròpia de la seva professió que el fa capaç per organitzar la seva feina, analitzar les necessitats que presenta el grup, en conclusió, per saber estar i saber fer.

No podem acabar aquesta presentació del nostre perfil de mestre sense mencionar la importància de la competència més estrictament de gestió emocional, hem ensenyat a prendre consciència, a regular les emocions, a

treballar cap a l'autonomia, la independència i la relació social justament i adequadament equilibrada per saber ajustar en tot moment el clima de l'aula amb optimisme, creativitat i sentit de l'humor.

D'acord amb l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya, entenem que actualment vivim en una societat complexa i canviant, de manera que l'escola ha de fer front als nous reptes socioeducatius per satisfer les seves necessitats i adaptar-se a aquesta realitat. En aquest context, la figura del mestre esdevé una peça fonamental en el procés de canvi. Dins de l'àmbit educatiu, la formació inicial dels mestres ha estat objecte de la nostra comesa, des d'actualment, l'escola d'educació. Així doncs, per tal d'adequar el perfil del mestre, a la Universitat d'Andorra, davant de les necessitats de l'escola actual, hem posat la mirada en la formació i el desenvolupament de les seves competències, habilitats, actituds, coneixements segons el que consideràvem imprescindible que els nostres estudiants haviem i han d'adquirir des d'una vessant professional per ser motor de canvi en el mateix sistema educatiu.

Per això, en l'àmbit més pràctic, hem teixit una xarxa participativa de treball comú entre mestres d'escoles dels diferents sistemes educatius tant del país com dels països que ens envolten, que han col·laborat impartint matèria, així com en l'acompanyament i tutoria dels nostres estudiants al llarg del seu període formatiu. El diàleg entre els diferents centres educatius formatius, els seus coordinadors i tutors de pràctiques ha estat estrictament necessari per al model del perfil del mestre UdA. La col·laboració transversal entre escola i universitat és de vital importància per treballar l'encaix i ajust del mestre en els aspectes més competencials i incidir en els processos educatius de forma global i holística.

Els tutors d'escola així com els professors col·laboradors són aquells professionals que ens ajuden a apropar la realitat socioeducativa als nostres estudiants, ja que ells són qui viuen el dia a dia a l'escola i en coneixen la seva complexitat i els seus reptes.

El vincle amb l'escola també ens permet acostar els nostres estudiants a la innovació educativa. És a dir, a participar i formar part directament d'escoles innovadores i de projectes innovadors, aprenent de les seves metodologies, recursos, estratègies i tècniques, cosa que els farà més conscients de l'esforç addicional que cal per tal de fer front a les diferents estructures que dominen el sistema educatiu actual allunyant-se d'antics esquemes pedagògics. Així doncs, considerem que quan el nostre estudiant està immers en aquesta innovació educativa es desperta en ell una visió més innovadora, la qual li permet el desenvolupament de pràctiques d'ensenyament i sistemes d'organització més productius, tant a escala quantitativa com qualitativa. Aquest canvi intern que prové de mobilitzar esquemes de coneixement d'escenaris teòrics i pràctics s'exterioritza en l'estudiant a les seves pràctiques. Aquest canvi li afegeix un alt valor tant en el terreny pedagògic com en l'àmbit or-

ganitziatiu i li permet treballar amb iniciativa al temps que li concedeix una aptitud per treballar a la institució educativa produint canvis i millores en els aprenentatges i en la satisfacció dels protagonistes d'aquests aprenentatges. Pensem que induir que el nostre estudiant, futur mestre, tingui la mirada posada en aquesta possibilitat d'innovació li permet entendre què és la necessitat d'actualització, de renovació i de millora per al canvi i la transformació de diferents processos que tenen lloc al mateix temps a l'escola; ens referim a processos curriculars, d'ensenyament i aprenentatge, d'infraestructures, metodològics, organitzatius o relacionals.

Pensem que, durant aquests onze anys com a escola d'educació universitària, hem estimulat la capacitat crítica d'aprenentatge dels nostres estudiants, les seves habilitats i competències personals i interpersonal, de gestió, instrumental, d'actitud i d'ètica professional, de formació disciplinar i teòrica, perquè ells siguin model de canvi per a l'èxit escolar dels seus alumnes, estimulant les seves habilitats, encaminant-los cap a la millora de l'activitat educativa i del projecte educatiu i la cultura del seu centre, incrementant la satisfacció de les famílies i de la seva comunitat.

Hem format perquè entenguin i participin de les innovacions didàctiques i pedagògiques, perquè produeixin canvis importants en l'ensenyament i aprenentatge de les noves tecnologies, perquè puguin relacionar-se amb adequació amb el centre educatiu, puguin vehicular les seves classes en una llengua estrangera, col·laborant i treballant en xarxa, amb altres escoles, mestres, alumnes actuant amb qualitat i estratègia.

Les diferents estades formatives que es poden fer a la variada tipologia de centres, conjuntament amb la mobilitat i la formació complementària, pensem que és un bon recurs per mobilitzar el perfeccionament professional docent.

Oferim als futurs mestres la formació complementària necessària per al disseny i avaluació dels processos d'ensenyament, per a la innovació pedagògica i la recerca educativa, per a la gestió de l'aula, per treballar amb les famílies, per a la gestió de conflictes, i per a la detecció i actuació en cas de dificultats, entre altres.

També els oferim la possibilitat de fer mobilitat a altres universitats del món perquè puguin compartir experiències internacionals amb els seus iguals d'altres contextos.

I en un futur molt proper, estem treballant per poder oferir un segon cicle d'educació, el que correspon al màster, ja que és el nivell que ens falta entre el nostre primer i tercer cicle. D'aquesta manera, pensem que aquests onze anys d'experiència ens hauran servit de base i fonament per poder tancar el cicle formatiu, a escala acadèmica de la formació integral d'un mestre.

Estem vivint grans canvis, sobretot de certs valors de l'escola tradicional, en què el mestre marcava una filosofia educativa molt concreta, basada en el magistercentrisme. A l'escola actual el comportament del mestre se cenyeix

a les exigències i necessitats actuals, tot i que cal educar en les actituds i aptituds del mestre que pensem que en un futur necessitarem.

Els nostres 100 titulats a dia d'avui són un motiu d'orgull del camí que en un passat hem recorregut fins al present i que volem seguir recurrent en un futur amb la mirada posada en una filosofia educativa que vetlla per la millora contínua de tots els que formem part de la comunitat universitària.

Bibliografia

- AZZOUZ, N.; MONNÉ, A. (2017) «Anàlisi de la modalitat dual en el bàtxelor de Ciències de l'educació de la Universitat d'Andorra». Ponència presentada a *II Jornades Repensant la Formació Inicial de mestres: Quin practicum volem?* Universitat Jaume I, Castelló. [<https://www.uda.ad/wp-content/uploads/2012/10/presentacio-UdA-a-Castello-2017.ppt-1.pdf>]
- GILI, S.; BARÓ, C. (2019) «Educació i democràcia en la formació de mestres». Ponència presentada a *IX Congrés d'Educació i Entorn*. La Seu d'Urgell, 30-31 de maig i 1 de juny de 2019. [<https://www.uda.ad/wp-content/uploads/2019/06/Educacio-democracia-formacio-mestres.pdf>]
- PLA, F.; ACEVEDO, N.; ROSSELL, R.; MORALES, E.; DIAS, B. (2019) «La intel·ligència computacional en la formació bàsica de mestres des del punt de vista dels estudiants». Ponència presentada a *XI Jornada de Programació i Robòtica Educatives*. Cornellà de Llobregat, 29 de maig de 2019. [<https://blocs.xtec.cat/jornadaprograma/j2019/la-intelligencia-computacional-en-la-formacio-basica-de-mestres-des-del-punt-de-vista-dels-estudiants/>]
- LARRAZ, V.; YÁÑEZ, C.; GISBERT, M. I ESPUNY, C. (2014) «An interdisciplinary study in initial teacher training». *New Approaches in Educational Research* 3/2: 67-74.
- MONNÉ, A.; LARRAZ, V.; SAZ, A.; VILADRICH, M. (2012) «El projecte interdisciplinari». *Revista del Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació (CIDUI)* 1: SO6.
- SAZ, A.; LARRAZ, V.; GISBERT M. (2017) «Improving the quality of Initial Teacher Training through the implementation of dual system: the case of the University of Andorra». Pòster presentat a *The 42nd Annual Association for Teacher Education in Europe Conference. Changing perspectives and proaches in contemporary teaching*. Dubrovnik, Croàcia, 23-25 d'octubre de 2017.
- SAZ, A.; MONNÉ, A. (2020) «The status of service-learning in European higher education: Andorra», dins A. Cayuela, M. Alonso, C. Ballesteros, P. Aramburuza-bala (eds.), *2019 Annual Report of the European Observatory of Service-Learning in Higher Education*. European Observatory of Service-Learning in Higher Education (<https://www.eoslhe.eu/>), 46-48.